

وفور مضامین اجتماعی در قرآن؛ عامل تعدد حرکت‌های اجتماعی در جوامع اسلامی

با مطالعه تاریخ جهان در می‌یابیم که بیشترین حرکت‌های اجتماعی و انقلاب‌ها در جوامع اسلامی ایجاد شده و علت این امر وفور آیات جهاد و آیات اجتماعی قرآن و مضامینی است که بر وظیفه انسان در اجتماع و ایفای نقش او تأکید می‌کنند.

حجت‌الاسلام فاضلی عنوان کرد:

وفور مضامین اجتماعی در قرآن؛ عامل تعدد حرکت‌های اجتماعی در جوامع اسلامی

با مطالعه تاریخ جهان در می‌یابیم که بیشترین حرکت‌های اجتماعی و انقلاب‌ها در جوامع اسلامی ایجاد شده و علت این امر وفور آیات جهاد و آیات اجتماعی قرآن و مضامینی است که بر وظیفه انسان در اجتماع و ایفای نقش او تأکید می‌کنند.

حجت‌الاسلام و المسلمین قادر فاضلی، مدرس حوزه و دانشگاه، در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، ضمن تأکید بر نقش هدایت‌گرانه افراد فعال قرآنی در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی، اظهار کرد: افرادی که در خدمت قرآن کریم هستند، مواد خام و اولیه خود را در همه عرصه‌ها، از عرصه‌های معرفتی و عرفانی گرفته تا عرصه‌های اجتماعی و سیاسی، از قرآن کریم می‌گیرند و به همین جهت به هر مقدار که در هر جامعه اسلامی، فرهنگ قرآنی فعال باشد، در آن جامعه به همان مقدار شاهد نقش‌پذیری جامعه و تغییر و تحولات مثبت هستیم.

فاضلی با اشاره به نمود این امر در عرصه معرفت و عرفان و درخشش عرفان اسلامی بر فراز همه مکاتب عرفانی به واسطه ابتناء آن بر قرآن، افزود: همین برتری را در مباحث سیاسی و اجتماعی نیز می‌توان دید و اگر انسان تاریخ جهان را مطالعه کند، می‌بیند که بیشترین حرکت‌های اجتماعی و انقلاب‌ها در جوامع اسلامی ایجاد شده است.

در پژوهشی که من انجام دادم بیش از هزار و 200 آیه را از قرآن کریم استخراج کردم که بار سیاسی دارند ... حتی اگر 10 درصد این آیات، یعنی 120 آیه از آیات قرآن و نگاهی که به امور سیاسی و اجتماعی دارند در جامعه رواج پیدا کند، می‌تواند همه ابعاد جامعه را در بر بگیرد.

وی علت این امر را وفور آیات جهاد و آیات اجتماعی قرآن دانست و بیان کرد: مضامینی که بر وظیفه انسان در اجتماع و ایفای نقش او تأکید می‌کنند، به قدری در قرآن کریم زیاد است که تا فضایی ایجاد می‌شود و علما می‌توانند قرآن کریم را از دید اجتماعی و انقلابی تفسیر و تبیین کنند، می‌بینیم که خود به خود حزب‌ها و گروه‌های انقلابی و سیاسی ایجاد می‌شود و تحولات اجتماعی به وجود می‌آید. انقلاب اسلامی خود ما یکی از همین معلولات رشد نگاه سیاسی برآمده از قرآن کریم در جامعه است.

فاضلی با بیان این که وقتی مردم با آیات اجتماعی و انقلابی قرآن بیشتر آشنا می‌شوند، خود به خود بستر انقلاب و فعالیت‌های سیاسی قرآنی ایجاد می‌شود، اظهار کرد: این حرکت‌ها گاه به صورت مقطعی، گاه به صورت موضعی و گاه به صورت کلی و کشوری روی می‌دهد.

وی ادامه داد: ما اگر جوامع اسلامی در طول تاریخ را مورد مطالعه قرار دهیم، خصوصاً در ایران خود ما و حتی مناطق مختلف آن و در میان قومیت‌های مختلف جامعه ایرانی، می‌بینیم که هیچ قرن نگذشته است که مبارزات سیاسی نبوده است. علت اصلی این حرکت‌ها هم همین آیات قرآن است که در تفسیر آن‌ها احادیث پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) نیز نقش ایفا می‌کند.

این مدرس حوزه و دانشگاه با اشاره به پژوهشی که درباره آیات سیاسی قرآن انجام داده است، گفت: در پژوهشی که من انجام دادم، بیش از هزار و 200 آیه را از قرآن کریم استخراج کردم که بار سیاسی دارند. البته همه آن‌ها در جامعه ما با این دید تفسیر نمی‌شوند؛ اما حتی اگر 10 درصد این آیات، یعنی 120 آیه از آیات قرآن و نگاهی که به امور سیاسی و اجتماعی دارند، در جامعه رواج پیدا کند، می‌تواند همه ابعاد جامعه را در بر بگیرد؛ فلذا همچنان که گفته شد، وقتی که آموزه‌های قرآن کریم در جامعه گسترش پیدا می‌کند، جامعه سیاسی و انقلابی بار می‌آید.

افرادی که در خدمت قرآن کریم هستند مواد خام و اولیه خود را در همه عرصه‌ها ... از قرآن کریم می‌گیرند و به همین جهت به هر مقدار که در هر جامعه اسلامی، فرهنگ قرآنی فعال باشد در آن جامعه به همان مقدار شاهد نقش‌پذیری جامعه و تغییر و تحولات مثبت هستیم

فاضلی قرآن کریم را اساساً کتاب انقلاب خواند و در همین راستا به شعری از مرحوم اقبال لاهوری و نکته‌ای از استاد شهید مطهری اشاره کرد و گفت: مرحوم اقبال گفته‌اند: «نقش قرآن چون که در عالم نشست، نقشه‌های کاهنان و پایان شکست/ فاش گویم آن چه در دل مضمّر است، این کتابی نیست چیز دیگر است/ چون که در جان رفت جان دیگر شود، جان که دیگر شد جهان دیگر شود» و مرحوم شهید مطهری با توجه به همین شعر اقبال، انقلاب را دگرگونی معنا نمی‌کند و می‌گوید که انقلاب به معنای دیگر شدن است و نه دگرگونه شدن.

وی در توضیح این مطلب افزود: در دگرگونی، گونه‌شیء عوض می‌شود، اما ذات همان ذات باقی می‌ماند و عده‌ای می‌روند و عده دیگری جای آن‌ها را می‌گیرند؛ این انقلاب نیست و دگرگونی است. اما انقلاب به معنای واقعی وقتی است که اصولاً چارچوب و افکار و شیوه زندگی عوض شود و در این‌جاست که می‌توان گفت انقلاب شده و امور دیگر شده‌اند.

این محقق و پژوهشگر با اشاره به کتاب «نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر» اثر مرحوم استاد شهید مطهری بیان کرد: اگر شما این کتاب را بخوانید، می‌بینید که در آن از عده‌ای از شخصیت‌ها نام برده شده و شهید مطهری نقش آنان را در عرصه سیاسی متذکر شده‌اند که این افراد عموماً افراد قرآنی بوده‌اند؛ یعنی یا مدرس قرآنند یا روحانی‌اند که در محضر قرآن بوده‌اند. خود قیام علیه رژیم گذشته و شخصیت‌های تأثیرگذار در آن و همچنین در طی سال‌های بعد از انقلاب اسلامی و به ویژه در دوران دفاع مقدس نیز می‌توان تأثیرگذاری قرآن را دید. در سایر جوامع اسلامی هم چه از 60 سال پیش که در فلسطین و لبنان شخصیت‌های انقلابی و متأثر از قرآن حرکت‌هایی را شکل داده‌اند و چه در دوران حاضر که نظام‌های کشورهای منطقه در حال تغییر و تحول است، در همه این موارد می‌توان بی‌هیچ زحمتی تأثیر قرآن و تعالیم آن را دید.